

Viselet

A nyújtott formák, a ragyogó színek az építészethez hasonlóan az öltözködésben is megjelentek. A látványos viseletek között jelentős változás történt a férfiak öltözködésében. Szabocéknek alakultak, és az új szabás nyomán kialakult a *testhezadío* fazon. A viseletek tűző formáinak korlátozása a öltözködési rendelkezéseket hozták.

Az ún. angol-francia százéves háború következményeként a divat alakításának kiváltsága a XV. század közepén a burgundi hercegség kezébe került.

Alapanyagok

A XIV. század a flandriai textilipar virágkora volt. A XV. század elején Itáliában is megalkotották az első manufaktúrákat. Kedvelt anyagok: posztó, se-lyern, brokát, bársony, szőrme (hermelin, coboly). Jellemzőek az állat- és növénymotívumok, címer- és gránátamaminták, valamint a hímzések. A színek gazdagsága nem csupán gyönyörködtetett, hanem társasági jelentéstartalmat is hordozott.

Női viselet

A XIV. században a cotte és a surcotte továbbra is alapja az öltözkönek. Jelentős változás azonban, hogy a felsőruha két részből szabtott: a ruhaderekhöz *cspörmagasságban* varrták a szabott, dúsan redőzött, uszályos szoknyarészt. Az alsóruha mély, váll felé nyújtott kivágással, szűk, hosszú ujjakkal készült.

1. XIV. századi szíszobor (Canterbury, éltst. kenterbori) A cotte csipővonalán by, a surcotte a „sötét ablakok” látható
2. A burgundi női viselet divázolójának a jellegzetes testtartás, az alsó- és felsőruha, a függő ujjak és a kétszárnyú főkötő látható

A férfiak a pourpoint, a csukós ujjakot és a fejfedő vállra omló díszét tanulmányozhatjuk

Burgundi udvari divat Berry herceg képekörnyéből (1413-1416) Uszályos női és férfihouppelande

A felsőruha eleinte szűk vagy lefelé bővülő ujjait idővel elhagyták, és az egyre mélyebbre kerülő karöltő láttán engedte a test formáját. Ezt a megoldást nevezték általában a „sötét ablakának”.

A XV. században a szűk felsőrészhez mell alatt csatlakozott az eltűzött uszályos alsórész. A szabásformát öv takarta. A V alakú kivágás mélyült. Ez a forma optikai hatásával hosszítja a görkös alakot.

A köpenyt felváltotta a burgundi udvar díszöltözeteiből átvett *houppelande* (éltst: upland), egy hosszú, elől nyitott, övvel viselt, bő ujjú kabát. Széleit burgundi szokás szerint gyakran lángrnyelvekhez hasonló csokkakkal díszítették. A prémből készült szegély vagy béles is jellemző volt. A hosszan lelógó tölcser, szármnyas, zók- vagy zacskós ujjakat sokszor hasítékkal készítették, hogy a kar kényelmesen kikerüljen rajtuk.

Férfiviselet

Az alsóruha *inggé* rövidült, és mert a felsőruha egyes formái láttán engedték a nyakát, gyakran hímzés-sel díszítették. A felsőruha szorosan testhez simuló és csipőig ért. A franciák *pourpoint*-nek (éltst: purpoen) nevezték ezt az elől gomboos, magas nyakú, bő ujjas zekét. Vállát és mellét váltázással merítették, elején és hátán szegőkkel formázták. Övet (szíjat) derékon vagy csipőn viseltek.

A felsőrész rövidülésével megoldást kellett találni a szűk harisnyaszárak összedugozására. A szárak közé éket varrtak, ezzel *harisnyanadrág-formát* hoztak létre.

A XV. századtól a nadrág elejehasítékának takarására megjelent a *szeméremkukok*.

A jelképes színhaszíniak jellegzetes példája a mi-parti viselet. A ruhadarab két oldalát függőleges és vízszintes vonalakkal színen, mintázatban elválaszt

Jelenet a burgundi udvar életéből (1448) A női öltözködések változatos anyagokból és díszítési módokat mutatnak. A férfiakon a pourpoint rövidülését követően új nyomon, jól látható a csukós cipő is

tották. Erős színkontrasztban váltakoztak a csíkok, a sakkáblaminták és az egyszerű részek. Viselete eleinte nemesi kiváltság volt, később mint udvari „formaruha” hirtette az uralkodó címerszíneit. A női kabátként már ismert *houppelande* a férfiak ruháitában térdig vagy bokáig érő változatban szerepelt.

Hárviselet, fejfedők

A nők magas, kúp formájú fejfedője a *hennin*. Keményített vázát nemes anyagokkal vonták be, és váltázatos hosszúságú fátvialal viselték. A henninből készült hajukat homlokán leborotválták. Kétszárnyú, szármnyas vagy csonka kúp alakú főkötőket is csipkével, fátvialal díszítettek.

A gótika jellemző férfifejfedője a vállat is beborító csuklya. A XIV. század közepétől a fejletőről hosszan lelógó anyagdarabbal készült. A burgundi *turbán-formát* is művészen halogatott, vállra omló kalapdísz egészítette ki. Magas falkalapot és karima nélküli fővegeket is viseltek.

Bajor Izabella királyné csúcsos henninrel fején ékezett Párizsba 1389-ben (Krönika-miniatúra, Párizs)

Kiegészítők

A hosszú, hegyes orrú csőrös cipő a nemesség jelképe, a dologtalan élet bizonyítéka volt. Az egymáson túllicítáló cipőhosszak miatt rendelkezéssel szabályozták, ki milyen cipő viselésére jogosult. A hercegek számára engedélyezett két és félszer hosszabb cipőrokkokat csak úgy lehetett viselni, hogy térdmagasságban a lábukhoz rögzítették. A sáros utcán fátolpól védte a finom lábbelit.

A női ruha ovális kivágása miatt fontosság voltak a nyakékek és láncok. A drágakő, gyöngy- és ékszer-gombok mellett különlegességek a *csengettyűk* és *harangocskák*, amelyeket férfiak is hordtak öveiken. Az illatosított, hímzett kesztyűk stílusosan egészítették ki az öltözködéket.

Összefoglaló kérdések és feladatok

Bizanc

1. Az alaprajzok illetően milyen különbség van a keleti és a nyugati típusú templomépítészeten? Mondjon egy-egy példát!
2. Mi az ikon, és milyen jellemzői vannak?
3. Hogyan készült a rekeszszomanc? Mondjon rá magyar vonatkozású példát!
4. Készítsen rajzot a bizanci uralkodói öltözetéről a mozaiképek alapján!

Honfoglalás kori Magyarországon

1. Soroljon fel néhányat az őtösművészet jellemző darabjaiból!
2. Melyek voltak a női és férfiviselet alapvető darabjai?
3. Rajzoljon le egy jellegzetes női és egy férfiviselet!

Róman kor

1. Sorolja fel a templomépítészeti jellemzőit!
2. Mi a kódex, mik a miniatúrák és az incialák?
3. Melyek a női viselet alapvető darabjai, és kialakításukban mi volt az újdonság?
4. Melyek a férfiviselet alapvető darabjai, és hogyan készültek?
5. Rajzoljon le egy jellegzetes női és egy férfiviselet!

Gótika kor

1. Sorolja fel a gótikus építészeti újító megoldásait, jellemzőit!
2. Miért jelentett újítást az olajfesték alkalmazása a táblaképek festészetében?
3. Sorolja fel a női viselet jellegzetes darabjait!
4. Sorolja fel a férfiviselet jellegzetes darabjait!
5. Készítsen rajzot egy női és egy férfiviseletről!